

Загарій В.П. Роль прогнозування основних показників грошово-кредитної сфери в процесі забезпечення економічної безпеки України / В.П. Загарій // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Спец. вип. Методичні проблеми сучасної політичної економії. – К.: КНЕУ, 2011. – С. 454-461

Загарій Вадим Петрович
аспірант Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

РОЛЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СФЕРИ В ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

***Анотація:** В статті проаналізовано основні фактори процесу прогнозування основних показників грошово-кредитної сфери. Досліджено умови для побудови ефективної економетричної моделі прогнозування грошово-кредитної сфери. Сформовано загальну схему грошово-кредитного управління.*

***Аннотация:** В статье проанализированы основные факторы процесса прогнозирования основных показателей денежно-кредитной сферы. Исследованы условия для построения эффективной эконометрической модели прогнозирования денежно-кредитной сферы. Сформирована общая схема денежно-кредитного управления.*

***Annotation:** The main factors of prognostication process of the basic indexes of the money-and-credit sphere are analyzed in the article. The conditions of the effective econometric model construction for prognostication of money-and-credit sphere are determined. The general chart of money-and-credit management is formed.*

***Ключові слова:** прогнозування грошово-кредитної сфери; економетрична модель; грошово-кредитне управління; екзогенний показник*

***Ключевые слова:** прогнозирование денежно-кредитной сферы; эконометрическая модель; денежно-кредитное управление; экзогенный показатель.*

***Keywords:** prognostication of money-and-credit sphere; econometric model; money-and-credit management; exogenous index.*

Постановка проблеми. Ефективність грошово-кредитної політики залежить, в першу чергу, від якості дослідження процесів на мікро- та макрорівнях, а також від точності середньострокових прогнозів розвитку національної економіки. В процесі реалізації грошово-кредитної політики Національний банк України проводить аналіз значних інформаційних потоків, які

стосуються фінансового, фіскального, реального секторів економіки. Дана інформація може надходити з різних джерел, таких як: Міністерство фінансів України, комітет статистики, Державна митна служба України, дані діяльності комерційних банків та інших джерел. Проведення аналітичної роботи, яка базується на експертних судженнях та використанні економетричних моделей, дозволяє окреслити основні тенденції розвитку національної економіки, оцінити ефективність застосування важелів грошово-кредитної політики та є основою для прогнозування основних показників грошово-кредитної сфери на найближчий період.

Аналіз останніх публікацій. Процес прогнозування основних грошово-кредитних показників досліджували провідні науковці, такі як: Адамик Б.П., Кондратюк О.М., Красикова Л.І., Лук'яненко І.Г., Моїсеєв С.Р., Музика Т.О., Пластун В.Л. та інші. Дані дослідження базувалися на аналізі монетарного трансмісійного механізму в Україні, тоді як дослідженню ефективних моделей прогнозування грошово-кредитної ситуації в країні значної уваги не приділялось.

Постановка завдання. Проаналізувати основні засади прогнозування показників грошово-кредитної сфери; дослідити умови для побудови ефективної економетричної моделі прогнозування грошово-кредитної сфери; сформулювати загальну схему грошово-кредитного управління.

Виклад основного матеріалу. Існує велика кількість методів прогнозування основних показників грошово-кредитної сфери, проте переважна більшість з них базується на моделюванні часових рядів певних показників або на формуванні окремих регресійних рівнянь. Для прогнозування грошово-кредитної сфери важливо відслідковувати не лише динаміку окремо взятого індикатора, але й його взаємозв'язок з іншими показниками. Тому саме використання симулятивних економетричних моделей може стати найефективнішим методом, який можна застосовувати в процесі прогнозування процесів у грошово-кредитній сфері. Такі моделі дозволяють прогнозувати не лише динаміку основних грошово-кредитних показників, а й передбачати наслідки різних сценаріїв при

використанні тих, чи інших важелів в процесі реалізації грошово-кредитної політики.

В процесі забезпечення економічної безпеки держави використання таких економетричних моделей може допомогти:

- моніторити поточну економічну ситуацію в країні та розробляти короткострокові та середньострокові прогнози;
- складати прогнози на тривалий термін при альтернативних варіантах грошово-кредитної політики;
- чітко оцінювати процеси, які відбуваються в економіці країни, та ступінь впливу грошово-кредитних важелів на розвиток даних процесів;
- забезпечити контроль над дотриманням відповідності реальних показників грошово-кредитної сфери прогнозом.

Перший крок в процесі розробки економетричної моделі повинен включати визначення причинно-наслідкових зв'язків, точної форми регресійних рівнянь та тотожностей [7, с.50]. Тобто експерти проводять тестування ряду гіпотез, які мають відношення до тих, або інших економічних процесів, що відбуваються в економіці. До прикладу, впливу коливань валютного курсу на динаміку імпорту та експорту або впливу зміни відсоткової ставки на динаміку інвестицій чи заощаджень. Дослідження таких взаємозв'язків об'єднуються в структуровані науково-дослідні проекти, які і являють собою інформативну базу для розробки економетричної моделі.

Представлена схема економетричної моделі (рис. 1) допомагає виокремити необхідні зв'язки між її елементами та правильно побудувати специфіковану модель для грошово-кредитної сфери економіки.

Кожна економетрична модель має відповідати певним критеріям, які повинні визначати можливість її практичного використання в НБУ. Можна виділити такі основні критерії [2, с.16]:

- прозорість та достовірне відтворення процесів, які відбуваються в національній економіці;

- можливість швидкого оновлення прогнозу при отриманні нової інформації без перебудови моделі;
- гнучкість для подальшого удосконалення;
- точне відображення динаміки ключових змінних;

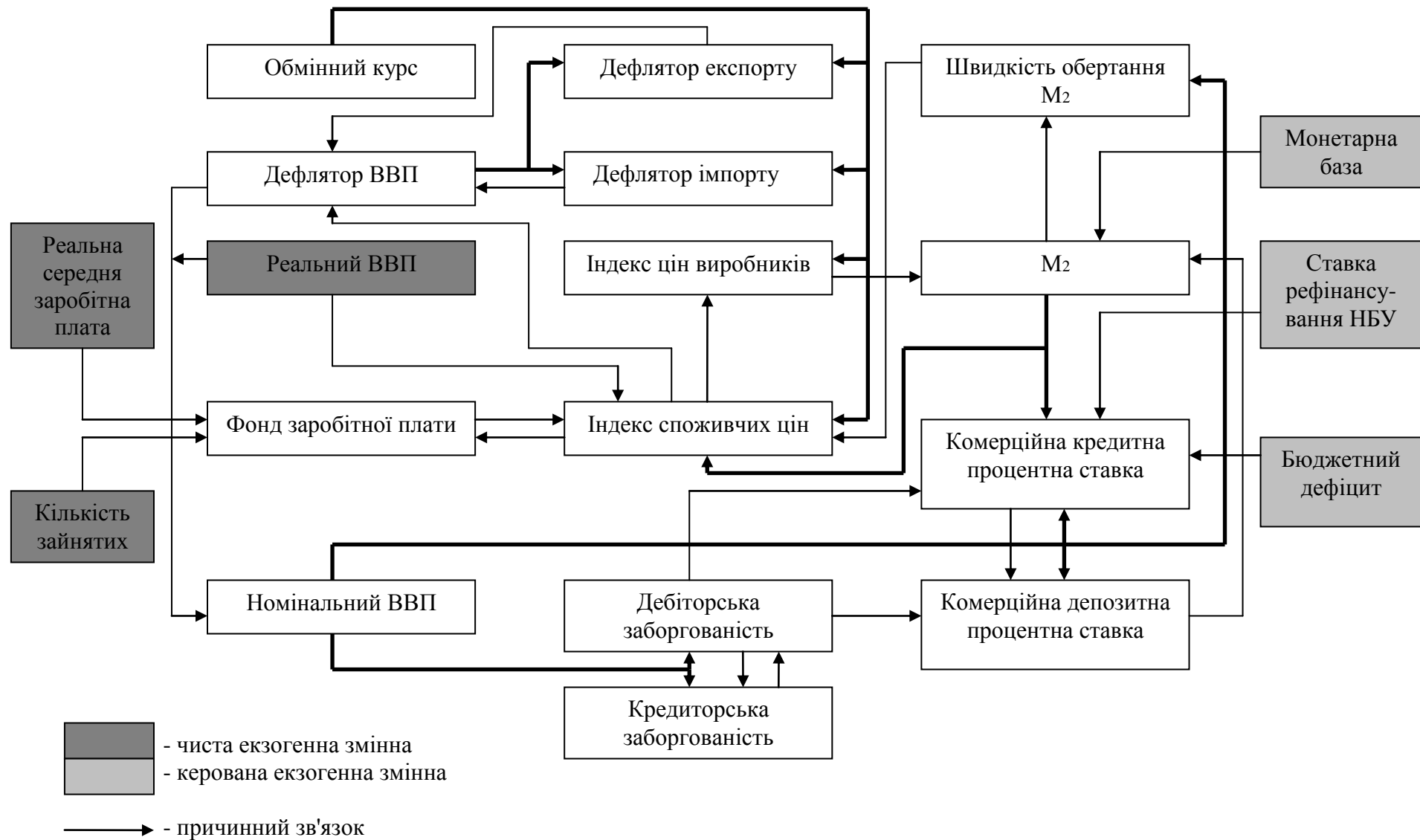

Рис. 1 Схема загальної економетричної моделі грошово-кредитної сфери

- формування обґрунтованих рекомендацій для експертів грошово-кредитної політики;
- розробка декількох економічно обґрунтованих сценаріїв розвитку грошово-кредитної сфери.

Як видно з рисунку 1, базою для економетричної моделі є такі основні показники грошово-кредитної політики як номінальний ВВП, обсяги грошової маси, процентні ставки тощо. При цьому, екзогенними показниками є: середня заробітна плата, зайнятість, реальний ВВП, монетарна база, обмінний курс гривні щодо долара США, ставка рефінансування НБУ, бюджетний дефіцит. Всі розрахунки проводяться на кварталній статистичній інформації.

Сьогодні моделювання ринкової економіки та прогнозування грошово-кредитних показників зокрема є доволі складним завданням. Для України з її до цих пір не сформованою економікою ринкового типу виникають додаткові проблеми. В адміністративно-плановій економіці будувалися моделі “затрати-випуск”, коли економічні процеси планувалися та регулювалися на основі державних замовлень. Сучасна ж ситуація вимагає від органів монетарної влади проводити планування грошово-кредитної сфери на основі поведінки мільйонів споживачів, підприємців та інвесторів. Навіть при створенні адекватної моделі прогнозування існує ризик невідповідності фактичних отриманих показників щодо прогнозованих через складність передбачення поведінки суб’єктів економічних відносин.

Економетричні моделі використовуються Національним банком України для глибшого розуміння закономірностей функціонування національної економіки з метою підготовки прогнозів [5, с.58]. Слід зауважити, що дані моделі є доповненням до економічного аналізу та не можуть бути використані замість нього.

Функціонально проведення досліджень та прогнозування в системі Національного банку України здійснює Департамент економічного аналізу та прогнозування, основними функціями якого є [1]:

- аналіз макроекономічних показників української економіки;

- макроекономічний аналіз світової економіки;
- надання експертам НБУ інформації щодо перспектив макроекономічного розвитку;
- моніторинг та прогноз макроекономічних змінних;
- моніторинг та прогноз інфляційних процесів;
- побудова прогнозних економетричних моделей.

При цьому найбільша увага в роботі даного департаменту приділяється [6, 8]:

- розробці прогнозних макроекономічних (в тому числі й монетарних) сценаріїв розвитку економіки;
- моніторингу міжнародних тенденцій економічного розвитку;
- аналізу динаміки ВВП в Україні;
- дослідженню трансмісійного механізму грошово-кредитної політики.

Для прогнозування грошово-кредитних показників необхідна, в першу чергу, максимально достовірна інформація. При цьому важливим фактором, який впливає на ефективність прогнозу, є кількість ознак, які пов'язані з предметом дослідження та виділяють його з-поміж інших.

Можна виділити наступні умови для ефективного прогнозу [4]:

- точно сформульована проблема дослідження;
- структуризація проблеми (розподіл проблеми на окремі завдання, виконання кожного з яких допоможе побудувати більш точний прогноз);
- можливість виокремлення кожного параметру предмета дослідження з його особливими значеннями.

Прогнозування грошово-кредитних показників проводять з метою визначення тенденцій та напрямків розвитку грошово-кредитної сфери, можливості появи тих або інших подій. Числові параметри в даних прогнозах мають ймовірнісний характер та можуть змінюватися в часі при різкій зміні середовища досліджуваного предмета (при настанні фінансової кризи, наприклад).

Сьогодні важливим є не лише прогнозування показників грошово-кредитної сфери, а й цілеспрямоване та ефективне управління ними. Тому варто запропонувати модель грошово-кредитного управління (рис. 2).

Як бачимо з рисунку 2, процес прогнозування грошово-кредитної сфери розпочинається з визначення безпосередньо основних показників, які найбільш точно характеризують грошово-кредитні відносини в країні, та основних важелів грошово-кредитної політики. При цьому економетрична модель являє собою систему взаємозалежностей важелів грошово-кредитної політики та її основних показників; відправну точку для визначення цілей грошово-кредитної політики та прогнозування показників грошово-кредитної сфери.

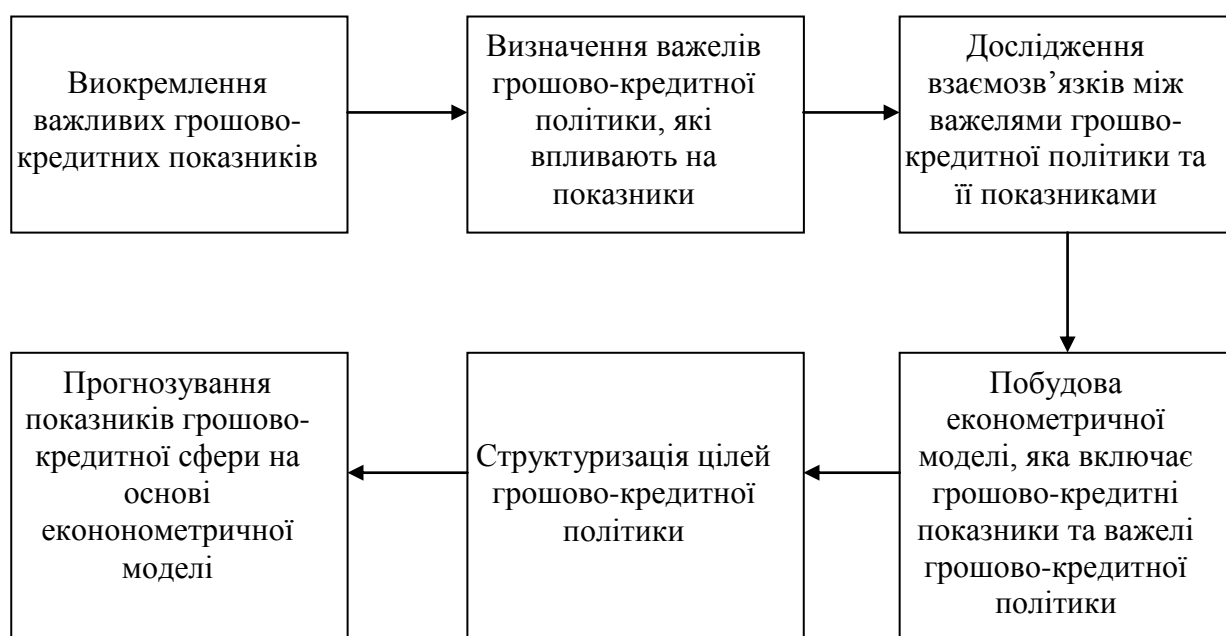

Рис. 2 Загальна схема грошово-кредитного управління

В процесі прогнозування, задля більш ширшого розуміння цільового призначення монетарного прогнозу, варто виокремити основні функції, які повинен реалізовувати прогноз [3]:

- репрезентація основних напрямків грошово-кредитної політики;
- встановлення якісних та кількісних параметрів національної економіки на прогнозний період;
- визначення структури необхідних фінансових ресурсів для забезпечення соціального та економічного розвитку суспільства на прогнозний період.

Висновки. У грошово-кредитній сфері процес прогнозування охоплює аналіз поточних монетарних тенденцій, розрахунки грошового мультиплікатора, грошових агрегатів та рівня інфляції, динаміки грошово-кредитних показників. Прогнозування монетарних показників та рівня інфляції зокрема є основною умовою для успішного проведення Національним банком України грошово-кредитної політики. Точний прогноз інфляційних процесів сприяє прийняттю зважених стратегічних рішень та ефективному використанню важелів грошово-кредитної політики.

Список використаної літератури

1. Основні засади грошово-кредитної політики на 2011 рік // zn.ua/img/st_img/osnovni-zasadi2011.doc.pdf
2. Адамик Б.П. Проблема вибору проміжної цілі монетарної політики Національного банку України // Наука молода. – 2005. - №3. – С. 14-19.
3. Гагутін В.Д. Монетарна політика в трансформаційній економіці: довіра, стратегія, механізми реалізації: Монографія / В.Д. Гагутін, Т.О. Кричевська. – К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2004. – 269с.
4. Гребеник Н. Основні віхи у формуванні та проведенні грошово-кредитної політики в Україні / Н. Гребеник // Вісник НБУ. – 2007. – №5. – С. 12-22.
5. Грищенко А., Кричевська Т. Монетарна стратегія: шлях до ефективної грошово-кредитної політики // Вісник НБУ. – 2009. - №7. – С.56-59.
6. Лук'яненко І.Г., Красикова Л.І. Економетрика. Теорія та практика. – К.: Знання, 1998. – 493с.
7. Пластун В.Л. Проблеми розробки економетричного моделювання процесів у грошово-кредитній сфері // Вісник Української академії банківської справи. – 2001. - №2(11). – С.49-51.
8. Яременко О.Л. Особливості монетарних процесів в Україні в 2008-2009 роках // Монетарна політика в умовах економічного зростання: Матеріали науково-практичної конференції. – К., 2009. – С.71-75.